

Kriminalistika a forenzní vědy při identifikaci obětí hromadných neštěstí

Criminalistics and forensic sciences in identifying victims of mass disasters

JIŘÍ STRAUS,¹ FRANTIŠEK DĚDIČÍK²

Abstrakt

Článek se zabývá postavením kriminalistiky a forenzních věd v procesu identifikace obětí hromadných neštěstí. Identifikace obětí katastrof představuje komplexní interdisciplinární činnost, na níž se podílejí kriminalisté, soudní lékaři, forenzní genetici, antropologové, odontologové a další odborníci. V textu je analyzováno teoretické vymezení kriminalistiky a její vztah k systému forenzních věd, včetně rozdílů mezi anglosaským a kontinentálním pojetím těchto disciplín. Zvláštní pozornost je věnována forenzní biomechanice jako relativně novému oboru, který přispívá k rekonstrukci mechanismu událostí, analýze pohybového chování osob a posuzování mechanismu vzniku zranění. Článek dále popisuje základní fáze procesu identifikace obětí hromadných neštěstí (Disaster Victim Identification – DVI) a poukazuje na význam etických, právních a psychosociálních aspektů této činnosti. Závěrem je zdůrazněn význam interdisciplinární spolupráce forenzních disciplín a technologického rozvoje pro další zdokonalování identifikačních procesů.

Klíčová slova

kriminalistika; forenzní vědy; identifikace obětí katastrof; hromadná neštěstí; DVI; forenzní biomechanika

Abstract

The article deals with the role of criminalistics and forensic sciences in the process of identifying victims of mass disasters. Disaster victim identification represents a complex interdisciplinary activity involving criminalists, forensic pathologists, geneticists, anthropologists, odontologists and other specialists. The paper analyses the theoretical definition of criminalistics and its relationship to the system of forensic sciences, including differences between the Anglo-Saxon and continental approaches to these disciplines. Particular attention is paid to forensic biomechanics as a relatively new field contributing to the reconstruction of events, the analysis of human movement and the assessment of injury mechanisms. The article also describes the main phases of the Disaster Victim Identification (DVI) process and highlights the importance of ethical, legal and psychosocial aspects of this activity. Finally, the importance of interdisciplinary cooperation and technological development for further improvement of identification procedures is emphasized.

1 prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc. Vysoká škola finanční a správní Praha, katedra kriminalistiky a forenzních disciplín

2 JUDr. František Dědičík, MBA, České vysoké učení technické, fakulta Biomedicínského inženýrství a Vysoká škola finanční a správní, a.s., Praha

Key words

criminalistics; forensic sciences; disaster victim identification; mass disasters; DVI; forensic biomechanics

DOI

<http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2026/1-05>

1 Úvod

Kriminalistika jako vědní disciplína prošla od svého vzniku na konci 19. století významným vývojem. Původně byla chápána především jako soubor praktických postupů využívaných při vyšetřování trestných činů, postupně se však vyvinula v samostatný interdisciplinární vědní obor, který systematicky zkoumá zákonitosti vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování a využívání kriminalistických stop a dalších důkazních informací v procesu objasňování trestné činnosti. Významnou roli při formování kriminalistiky sehrál zejména Hans Gross, jehož práce na konci 19. století položila základy vědeckého pojetí kriminalistiky jako systematické disciplíny zaměřené na poznávání kriminalisticky relevantních událostí.

V současnosti je kriminalistika považována za rozsáhlý interdisciplinární obor, který využívá poznatků řady dalších vědních disciplín, zejména přírodních, technických, biologických a společenských věd. Tyto poznatky kriminalistika aplikuje při zkoumání kriminalistických stop a při tvorbě metod a postupů určených k odhalování, vyšetřování a prevenci trestné činnosti. Zvláštní význam mají v tomto kontextu tzv. forenzní vědy, které představují aplikaci vědeckých metod a technologií při řešení otázek spojených s dokazováním v trestním i civilním řízení.³

V mezinárodním prostředí je pojem „forenzní vědy“ často chápán jako souhrn vědeckých disciplín využívaných při řešení právních otázek. V anglosaském právním systému je kriminalistika mnohdy přímo ztotožňována s pojmem forensic science, zatímco v kontinentálním právním systému je kriminalistika pojímána širším způsobem a zahrnuje nejen technické metody zkoumání stop, ale také kriminalistickou taktiku, metodiku vyšetřování a obecnou teorii kriminalistiky.⁴

Jednou z relativně nových disciplín, které se v posledních desetiletích začleňují do systému forenzních věd, je forenzní biomechanika. Tento obor aplikuje biomechanické principy a metody na analýzu kriminalisticky relevantních událostí, zejména tam, kde je třeba objasnit mechanické působení sil na lidský organismus, mechanismus vzniku zranění nebo dynamiku pohybu osob v souvislosti s trestnou činností. Forenzní biomechanika tak umožňuje interpretovat kriminalistické stopy obsahující biomechanické informace

3 STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky, 3. rozšířené vydání*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 173 s., ISBN 978-80-7380-367-4.

4 STRAUS, J. *Forenzní biomechanika. Teoretické, experimentální a empirické metody. 1. vyd.* Praha: Vysoká škola finanční a správní, a. s., 2021. 204 s. SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-219-1.

o pohybovém chování člověka a o interakci mezi lidským organismem a okolním prostředím.

Současně však nelze opomíjet ani širší etické, psychosociální a právní souvislosti forenzní činnosti. Forenzní identifikační procesy, zejména v situacích hromadných neštěstí nebo mimořádných událostí, jsou spojeny s vysokou mírou společenské citlivosti a vyžadují respekt k důstojnosti obětí, ochranu osobních údajů a citlivou komunikaci s pozůstalými. Etické principy tak představují nedílnou součást moderní forenzní praxe a jsou zakotveny i v mezinárodních metodických standardech identifikace obětí katastrof.

Cílem tohoto článku je analyzovat postavení kriminalistiky v systému forenzních věd, vymezit vztah mezi kriminalistikou a jednotlivými forenzními disciplínami a poukázat na význam forenzní biomechaniky jako dynamicky se rozvíjející oblasti aplikovaného výzkumu. Současně bude věnována pozornost také etickým a společenským aspektům forenzní činnosti, které představují důležitý kontext moderní kriminalistické praxe.

2 Kriminalistika a forenzní vědy

Kriminalistika jako vědní disciplína vznikla na konci 19. století v reakci na potřebu systematického využívání vědeckých metod při objasňování trestné činnosti. V počátečním období byla kriminalistika vnímána spíše jako soubor praktických postupů a zkušeností využívaných při vyšetřování trestných činů. Postupně se však vyvinula v samostatný vědní obor, který zkoumá zákonitosti vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop a dalších důkazních informací v procesu odhalování, vyšetřování a prevence trestné činnosti.⁵

Významnou roli při konstituování kriminalistiky jako vědy sehrál zejména Hans Gross, který ve své práci „Handbuch für Untersuchungsrichter“ z roku 1893 formuloval základní principy vědeckého přístupu k vyšetřování trestných činů a poprvé systematicky vymezil kriminalistiku jako samostatnou disciplínu. Kriminalistika se následně rozvíjela zejména díky propojení empirických zkušeností policejní praxe s poznatky přírodních, technických a společenských věd.⁶

Současná kriminalistika je charakterizována výrazným interdisciplinárním charakterem. Využívá poznatky a metody řady dalších vědních oborů, zejména fyziky, chemie, biologie, medicíny, psychologie, psychiatrie či technických věd. Tyto poznatky kriminalistika aplikuje při zkoumání kriminalistických stop a při tvorbě metod a postupů, které slouží k objektivnímu poznání kriminalisticky relevantních událostí.

V této souvislosti se v odborné literatuře často používá pojem forenzní vědy (*forensic sciences*). Tento termín označuje soubor vědeckých disciplín, které aplikují poznatky

5 STRAUS, J. *Forenzní biomechanika. Teoretické, experimentální a empirické metody*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a. s., 2021. 204 s. SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-219-1.

6 STRAUS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. Praha: Police history, 2001.

základních a aplikovaných věd při řešení právních otázek, zejména v trestním a civilním řízení. Forenzní vědy využívají vědecké principy a technologické postupy při zajišťování, zkoumání a interpretaci důkazů, které mají význam pro soudní rozhodování.

V různých právních systémech je vztah mezi kriminalistikou a forenzními vědami chápán odlišně. V anglosaském právním prostředí je kriminalistika často považována za součást širšího systému forenzních věd a bývá označována pojmem *forensic science*. Naopak v kontinentálním právním systému je kriminalistika pojímána jako širší vědní disciplína, která zahrnuje nejen kriminalisticko-technické metody zkoumání stop, ale také kriminalistickou taktiku, metodiku vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů a obecné teoretické otázky kriminalistiky.⁷

Kriminalistika tedy nevystupuje pouze jako aplikace přírodovědných metod, ale jako komplexní věda zabývající se zákonitostmi vzniku kriminalistických stop a kriminalisticky významných informací a zákonitostmi jejich vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání při objasňování trestné činnosti. Z tohoto pohledu lze kriminalistiku chápat jako integrační vědu, která propojuje poznatky různých forenzních disciplín a vytváří metodologický rámec pro jejich využití v procesu dokazování.

3 Forezní biomechanika v kriminalistické praxi

Jednou z relativně nových disciplín, které se postupně začlenily do systému forenzních věd, je forezní biomechanika. Tento obor aplikuje biomechanické principy a metody na analýzu kriminalisticky relevantních událostí, zejména tam, kde je třeba objasnit mechanické působení sil na lidský organismus, mechanismus vzniku zranění nebo dynamiku pohybu osob v souvislosti s vyšetřovanou událostí.

Biomechanika je obecně definována jako interdisciplinární věda zabývající se studiem mechanické struktury a mechanického chování živých systémů a jejich interakcí s okolním prostředím. Využívá poznatky klasické mechaniky, matematiky, biologie a medicíny k analýze pohybu a zatížení biologických struktur. Aplikace těchto principů v oblasti kriminalistiky vedla ke vzniku forenzní biomechaniky jako specifického vědního oboru.⁸

Forezní biomechanika zkoumá zejména kriminalistické stopy a změny vzniklé v důsledku mechanické interakce mezi lidským organismem a okolním prostředím. Tyto stopy mohou obsahovat informace o pohybovém aparátu člověka, jeho pohybovém chování nebo o silách působících při určité události. Analýza těchto informací umožňuje rekonstruovat průběh kriminalisticky relevantních událostí a objasnit mechanismus vzniku zranění nebo jiných materiálních změn.

7 STRAUS, J. *Forezní biomechanika. Teoretické, experimentální a empirické metody*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a. s., 2021. 204 s. SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-219-1.

8 STRAUS, J., PORADA, V. *Forensic Biomechanical Application in Criminalistic*. *Forensic Science International*. Volume 169, Supplement 1, 2007, s. 40.

Praktické využití forenzní biomechaniky se uplatňuje zejména při řešení případů, ve kterých je nutné objasnit dynamiku pohybu lidského těla nebo mechanický mechanismus vzniku poranění. Typickými oblastmi aplikace jsou například posuzování pádů z výšky, pádů ze stoje nebo ze schodů, analýza extrémního dynamického zatížení organismu při dopravních nehodách či násilných útocích, rekonstrukce mechanismu zranění při fyzickém napadení nebo posuzování biomechanických aspektů sebeobranu.

Významnou oblastí aplikace forenzní biomechaniky je také interpretace kriminalistických stop s biomechanickým obsahem. Jedná se například o trasologické stopy vzniklé pohybem lidského těla, stopy lokomoce, stopy dynamických interakcí mezi člověkem a okolním prostředím nebo změny vzniklé při mechanickém působení na lidský organismus. Tyto stopy mohou obsahovat informace o somatických vlastnostech pachatele nebo o charakteru jeho pohybového chování v průběhu události.

Rozvoj forenzní biomechaniky je úzce spojen s rozvojem moderních výpočetních metod a experimentálních postupů. V současné době se při řešení biomechanických problémů stále častěji využívají numerické výpočty, počítačové simulace, experimentální měření i analýza videozáznamů. Tyto metody umožňují přesnější rekonstrukci průběhu události a poskytují odborné podklady pro znalecké posudky využívané v soudní praxi.

Forenzní biomechanika tak představuje významný nástroj kriminalistického poznání, který přispívá k objektivnímu objasňování kriminalisticky relevantních událostí a rozšiřuje možnosti interpretace kriminalistických stop v procesu dokazování.

4 Identifikace obětí hromadných neštěstí (DVI)

Hromadná neštěstí představují mimořádné události, při nichž dochází k úmrtí většího počtu osob v důsledku katastrof, dopravních nehod, průmyslových havárií, teroristických útoků nebo přírodních katastrof. Tyto události vyžadují komplexní a koordinovaný postup při vyhledávání, dokumentaci a identifikaci obětí. Proces identifikace obětí hromadných neštěstí je v mezinárodní praxi označován jako Disaster Victim Identification (DVI) a je standardizován především metodikou INTERPOLu.⁹

Základním cílem identifikace obětí je spolehlivě a jednoznačně určit totožnost zemřelých osob. Identifikace má zásadní význam nejen pro orgány činné v trestním řízení, ale také pro rodiny obětí, které mají legitimní právo získat jistotu o osudu svých blízkých. Potvrzení identity zemřelé osoby představuje důležitý psychologický a sociální faktor, který umožňuje uzavření procesu truchlení a řešení právních a administrativních důsledků úmrtí.

9 INTERPOL. *Disaster Victim Identification Guide*. Lyon: INTERPOL, 2018. WORLD HEALTH ORGANIZATION; INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS; IFRC. *Management of Dead Bodies after Disasters: A Field Manual*. Geneva, 2016.

Proces identifikace obětí katastrof je zpravidla organizován ve čtyřech základních fázích. První fází je zajištění a dokumentace místa události, při níž dochází k systematickému vyhledávání lidských ostatků, jejich dokumentaci a evidenci. V této fázi je kladen důraz na přesnou lokalizaci nálezu, fotografickou dokumentaci a zachování integrity nalezených ostatků.

Druhou fází je postmortální vyšetření, které zahrnuje forenzní zkoumání nalezených těl nebo jejich částí. Provádí se soudnělékařské vyšetření, odontologická analýza, daktyloskopie, antropologické posouzení a genetická identifikace pomocí analýzy DNA. Tyto metody umožňují získat identifikační znaky, které mohou být následně porovnávány s informacemi o pohřešovaných osobách.

Třetí fází je shromažďování ante mortem informací, tedy údajů o pohřešovaných osobách. Tyto informace jsou získávány od rodinných příslušníků, zdravotnických zařízení, zaměstnavatelů nebo jiných institucí a mohou zahrnovat zdravotnickou dokumentaci, stomatologické záznamy, fotografie, otisky prstů nebo genetické vzorky.

Čtvrtou fází je porovnání ante mortem a postmortálních údajů a potvrzení identity. Tento proces je prováděn specializovanými identifikačními týmy a jeho výsledkem je oficiální potvrzení identity oběti. Identifikace musí být založena na spolehlivých a vědecky ověřitelných metodách, které minimalizují riziko záměny.

Na procesu identifikace obětí hromadných neštěstí se podílí široké spektrum odborníků. Vedle kriminalistů a soudních lékařů se jedná o forenzní antropology, genetické specialisty, odontology, kriminalistické techniky, psychology a další odborníky. Identifikace obětí je proto typickým příkladem multidisciplinární spolupráce různých forenzních disciplín.

Z pohledu kriminalistiky je identifikace obětí důležitá také z hlediska dokumentace kriminalistických stop a zjišťování okolností události. Informace získané při identifikaci mohou přispět k rekonstrukci průběhu katastrofy, k objasnění příčin události nebo k identifikaci odpovědných osob.

5 Etické a právní aspekty identifikace těl obětí katastrof

Proces identifikace obětí hromadných neštěstí není pouze technicko-forenzní činností, ale je spojen také s významnými etickými, právními a psychosociálními aspekty. Manipulace s lidskými ostatky, zpracování citlivých osobních údajů a komunikace s pozůstalými vyžadují respekt k lidské důstojnosti a dodržování základních etických principů forenzní praxe.

Jedním ze základních principů identifikace obětí je respekt k důstojnosti zemřelých osob. Lidské ostatky musí být zpracovávány s pietou a s maximálním ohledem na zachování jejich integrity. Tento princip se promítá do všech fází identifikačního procesu, od vyzvedávání ostatků na místě události až po jejich předání rodinám obětí.

Důležitým aspektem je rovněž právo rodin na informaci o osudu jejich blízkých. Rodinní příslušníci mají právo získat spolehlivou informaci o identitě zemřelého a o okolnostech jeho úmrtí. Absence identifikace nebo dlouhodobá nejistota může vést k psychologickému fenoménu označovanému jako ambivalentní ztráta, který komplikuje proces truchlení a adaptace na ztrátu blízké osoby.

Významnou roli hraje také komunikace s pozůstalými. Tento proces vyžaduje citlivý přístup a spolupráci odborníků z různých oblastí, zejména psychologů, krizových interventů a sociálních pracovníků. Pozůstalým by měly být poskytovány jasné a srozumitelné informace o průběhu identifikačního procesu, jeho časové náročnosti a o výsledcích identifikace.

Dalším důležitým aspektem je ochrana osobních údajů zemřelých osob. Identifikační proces zahrnuje zpracování velkého množství citlivých informací, jako jsou genetické údaje, zdravotnická dokumentace nebo biometrické identifikační znaky. Tyto informace musí být chráněny před neoprávněným přístupem a mohou být využívány pouze pro účely identifikace obětí a souvisejících procesů.

V českém právním prostředí je ochrana údajů zemřelých osob zajištěna zejména prostřednictvím ochrany osobnosti a pietní ochrany památky zemřelého podle občanského zákoníku. Blízké osoby mohou požadovat ochranu proti neoprávněnému zveřejňování informací o zemřelém nebo proti neetickému zacházení s jeho ostatky. Další právní rámec poskytuje také zdravotnické právo a trestní právo, které chrání lidské ostatky před zneužitím nebo zneuctěním.

Specifickým problémem je také psychická zátěž zasahujících odborníků. Členové identifikačních týmů jsou vystaveni dlouhodobému kontaktu s traumatickými situacemi, což může vést k sekundární traumatizaci nebo syndromu vyhoření. Z tohoto důvodu je důležité zajištění psychologické podpory pro pracovníky zapojené do identifikačního procesu.¹⁰

Etické a právní aspekty identifikace obětí hromadných neštěstí tak představují nedílnou součást moderní forenzní praxe. Respekt k důstojnosti zemřelých, ochrana osobních údajů, citlivá komunikace s pozůstalými a péče o psychické zdraví zasahujících odborníků přispívají nejen k odborné kvalitě identifikačního procesu, ale také k jeho společenské legitimnosti.¹¹

6 Diskuse

Problematika identifikace obětí hromadných neštěstí představuje komplexní oblast forenzní praxe, která vyžaduje interdisciplinární spolupráci řady odborných disciplín. Kriminalistika

10 BOSS, P. *Ambiguous Loss: Learning to Live with Unresolved Grief*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1999.

11 MITCHELL, J. T.; EVERLY, G. S. *Critical Incident Stress Management*. Ellicott City: Chevron Publishing, 2001.

v tomto procesu zaujímá významné postavení, neboť poskytuje metodologický rámec pro vyhledávání, zajišťování, dokumentaci a interpretaci kriminalistických stop a dalších důkazních informací. Proces identifikace obětí není pouze technickým úkonem, ale je součástí širšího procesu poznání kriminalisticky relevantní události.

Moderní přístupy k identifikaci obětí hromadných neštěstí jsou založeny na využití celé řady forenzních metod, mezi které patří zejména soudnělékařské vyšetření, forenzní genetika, forenzní odontologie, antropologie a další specializované disciplíny. Význam těchto metod spočívá v jejich schopnosti poskytovat objektivní a vědecky ověřitelné informace o identitě zemřelých osob. Současně se ukazuje, že efektivní identifikace obětí vyžaduje nejen technickou a metodickou připravenost, ale také organizační koordinaci a mezinárodní spolupráci, zejména při katastrofách s nadnárodním dopadem.

V posledních desetiletích lze v oblasti forenzních věd pozorovat výrazný technologický rozvoj. Nové diagnostické a analytické metody, zejména v oblasti molekulární genetiky, digitální dokumentace nebo počítačových rekonstrukcí, významně rozšiřují možnosti identifikačních procesů. Tento vývoj se promítá i do kriminalistické praxe, která stále více využívá interdisciplinární přístupy a integruje poznatky různých vědních oborů.

Specifickou roli v tomto kontextu zaujímá forenzní biomechanika. Tento relativně mladý obor rozšiřuje možnosti kriminalistického poznání zejména při rekonstrukci mechanismu událostí, při analýze pohybového chování osob nebo při posuzování mechanismu vzniku zranění. Biomechanická analýza může přispět nejen k objasnění okolností smrti obětí, ale také k rekonstrukci průběhu katastrofické události nebo k objasnění dynamiky působících sil.

Současně však nelze opomíjet ani etické a psychosociální aspekty identifikace obětí katastrof. Manipulace s lidskými ostatky, zpracování citlivých osobních údajů a komunikace s pozůstalými představují mimořádně citlivé oblasti forenzní praxe. Etické principy respektu k lidské důstojnosti, ochrany osobních údajů a citlivé komunikace s rodinami obětí jsou proto nedílnou součástí moderních identifikačních postupů.

Diskuse o identifikaci obětí hromadných neštěstí tak ukazuje, že tento proces nelze redukovat pouze na technicko-forenzní problematiku. Jedná se o komplexní interdisciplinární činnost, která propojuje kriminalistické metody, forenzní vědy, medicínské postupy, právní rámec i psychosociální přístup k obětem a jejich rodinám. Další rozvoj této oblasti bude pravděpodobně spojen s pokračujícím technologickým pokrokem a s prohlubováním spolupráce mezi jednotlivými forenzními disciplínami.

7 Závěr

Identifikace obětí hromadných neštěstí představuje jednu z nejnáročnějších oblastí forenzní praxe. Tento proces vyžaduje systematický a metodicky propracovaný postup založený na spolupráci kriminalistiky a celé řady forenzních disciplín. Kriminalistika v tomto procesu poskytuje teoretický a metodologický rámec pro vyhledávání, dokumentaci a interpretaci kriminalistických stop a dalších důkazních informací.

Významnou roli při identifikaci obětí hromadných katastrof hrají moderní forenzní metody, zejména genetická identifikace, soudnělékařská analýza, forenzní odontologie a antropologie. Tyto disciplíny umožňují spolehlivě a objektivně stanovit identitu zemřelých osob a přispívají k objasnění okolností katastrofických událostí.

Specifický přínos představuje také forenzní biomechanika, která umožňuje analyzovat mechanické interakce mezi lidským organismem a okolním prostředím a přispívá k rekonstrukci mechanismu událostí vedoucích ke zranění nebo smrti obětí. Tento obor rozšiřuje možnosti kriminalistického poznání a představuje perspektivní směr dalšího vývoje forenzních věd.

Současně je nutné zdůraznit, že identifikace obětí katastrof má nejen technický a kriminalistický rozměr, ale také významný rozměr etický a společenský. Respekt k důstojnosti zemřelých osob, ochrana osobních údajů a citlivý přístup k pozůstalým představují základní principy, které musí být při identifikačních procesech důsledně dodržovány.

Další rozvoj metod identifikace obětí hromadných neštěstí bude pravděpodobně spojen s technologickým pokrokem, zejména v oblasti genetické analýzy, digitální dokumentace a počítačového modelování. Současně však zůstane klíčovým předpokladem úspěšné identifikace také odborná připravenost forenzních týmů, jejich koordinace a respektování etických principů forenzní praxe.

Literatura

INTERPOL. *Disaster Victim Identification Guide*. Lyon: INTERPOL, 2018.

WORLD HEALTH ORGANIZATION; INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS; IFRC. *Management of Dead Bodies after Disasters: A Field Manual*. Geneva, 2016.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *Management of the Dead and Missing after Armed Conflict and Other Situations of Violence*. Geneva, 2009.

BOSS, P. *Ambiguous Loss: Learning to Live with Unresolved Grief*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1999.

MITCHELL, J. T., EVERLY, G. S. *Critical Incident Stress Management*. Ellicott City: Chevron Publishing, 2001.

Disaster Victim Identification (DVI). [online]. Interpol.int. 2026. Dostupné z: <https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/Disaster-Victim-Identification-DVI>. [cit. 2026-03-09].

STRAUS, J. *Forenzní biomechanika. Teoretické, experimentální a empirické metody*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a. s., 2021. 204 s. SCIENCEpress. ISBN 978-80-7408-219-1.

STRAUS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. Praha: Police history, 2001.

STRAUS, J., PORADA, V. Forensic Biomechanical Application in Criminalistic. *Forensic Science International*. Volume 169, Supplement 1, 2007, s. 40.